

KAMEN KAO INSPIRACIJA I METAFORA ŽIVOTA

Uz 50. obljetnicu književnog djelovanja Žarka Marjanovića

...
 „Svuda je vrelo šutnje od/ koje se bježi/ S teretom u svoje malo/ kotijenje.“ (Iz zbirke „Ponavljanje ljubavi“, 1962.)

„Koliko je na meni tragova s kamena/ Ja vezan za kamen – žedam / /.../ Dozvolite da budem kamen – da jesam/ da tvrdo volim zemlju/ bijelu kao dan/ ko sunce crvenu //.../ Sad sam u pokretu/ i uzaludan napor sa mnom kreće/ Mrtvački sanduci viču: UBIJTE GA, ON NEMA/ SVOJ PUT!// Pored mene prolaze sjene/ Preskočim most u novoj košulji/ Odněkud zbunjenost pa se okrenem/ S njom se gledam...// Koliko je na meni tragova s kamena/ Ja vezan za kamen – žedam... (Iz zbirke „Razdjevičenje“, 1977.)

„S kraja na kraj/ kao da gori/ suho kamenje./ Sve ostalo – mirno/ i previše vidno/ u dugoj sjeni./ Iza sluha/ još svježije/ još čistije.“ (Iz zbirke „Imenovanje pjesme“, 1979.)

„Znam i ne znam/ da je kamenje tako daleko// Držim u svom pogledu sve podvezice zavičaja// s desna i lijeva// /.../ Čvrstoća sunca/ po liticama/ Uspomene pred srcem nosila/ okružene kamenjem i ljudima// Zar da zaboravim/ razjedanu bjelinu kamena?/ Zar da vratim kišu iz svog vrta?/ Zar da napustim okno juga/ gdje vjetar i sunce zajedno gore?“ (Iz zbirke „Svečanost kamena“, 1981.)

Tako bi se moglo redati Marjanovićeve stihove dalje, ali za uvod u percepciju ove poezije dovoljno je naznaka dano koje upućuju na njegovo ljudsko i pjesničko određenje.

Vidljivo je: vrijeme ide, prolazi... neumitno, a pjesnik čuva „okno juga“, i samo ga dalje oploduje, jer - kao što kaže Vlado Puljić: „Napojen zavičajnim izvorima i baštama, pjesnik se sticajem okolnosti obreo u Podravini ponijevši u očima parče mostarskog neba koje ga nadahnjuje“... , a Alija Kebo upotpunjuje: „On se ovdje, opet, vraća zavičaju, Hercegovini, odnosno Mostaru, čija je razglednica otisak njegove duše; Neretvi, koja teče njegovim vena-ma, Starom mostu“...

Kojeg li bogatstva što ga pjesnik donese sa sobom u Podravinu! Iz takvog integriteta tijekom vremena izgradio je i svoj podravski zavičaj i autentično progovorio o podravskim ljudima, vrednotama, i ljepotama koje umiju toplo tepati i zagrijati dušu podložnu stihu.

* * *

Od prve objavljene zbirke pjesama Žarka Marjanovića, (Jesenica kraj Mostara, 1933.), „Granica ljubavi“ (1956.) do zbirke „Hrvatski grobograd(i) (2006.) prošlo je pedeset godina. Respektabilna je to obljetnica pjesničkog djelovanja ukoričenoga u 15 knjiga - što u vlastitoj nakladi, što u nakladi drugih izdavača - pod naslovima: „Granica ljubavi“ (1956.), „Tata, što su to zvijezde“ (1958.), „Ponavljanje ljubavi“ (1962.), „Uporednici grobnice“ (1964.), „Suhi

osinjak“ (Matica hrvatska – Odbor Koprivnica, Koprivnica, 1969.), „Vid vidoviti“ (1970.), poema „Razlomak vijeka“ (1973.), „Likovno proganjanje“ (1975.), „Razdjevičenje 1 i 2“ (1977.), „Imenovanje pjesme“ (Udruženje pisaca Hrvatske, Zagreb, 1979.), „Svečanost kamena“ (Udruženje pisaca Hrvatske, Zagreb, 1981.), „Nepovrat“ (Izvor, Koprivnica, 1988.), „Vrata djetinjstva“ (1995.), „Svevid“ (Leksika, Zagreb, 1995.), „Hrvatski grobograd(i) (Tonimir, Varaždinske Toplice, 2006.).

Dodamo li tome pjesme, pripovijetke i kritike koje je objavljivao u listovima i časopisima: „Mlada Hercegovina“, Mostar (gdje mu je objavljena prva pjesma 1954.), „Novine mladih“, Zagreb; „Polet“, Zagreb; „Sloboda“, Mostar; „Telegram“, Zagreb; „Revija“, Osijek; „Glas Podravine“, Koprivnica; „Traženja“, Požega; „Susreti“, Sarajevo; „Mogućnosti“, Split; „Rukoveti“, Mostar; „Hrvatsko slovo“, Zagreb - te dokumentaristički zasnovan kraći roman „Nail“, (1971. ponovljen i 2. izdanjem, u vl. nakl.) ; prozne groteske „Carski rez“ (vl. nakl., 1972.); esejističko-epistolarnu prozu „Usputnice o Milanu Krmpotiću“ (Anima-ton, Koprivnica, 2000.), te memoarsko-esejističku prozu „Približavanje Pavlešu“ (Tonimir, Varaždinske Toplice, 2006.), zaokružili smo književni opus Žarka Marjanovića Barišina, nastao zaključno s godinom 2006.

Ne baviti se književnošću kao profesijom, a „izdržati“ pero u ruci pola stoljeća aktivnim, znak je da je pisac morao pisati, ne zato što ga je povukao neki trenutak - jer bi takva aktivnost splasnula - nego po diktatu svoje unutarnje određenosti i sklonosti. To je čvrsti i lijepi dio priče ovog autora, pjesnika i prozaika, u kojoj ustrajava lice osobne slobode, životnim teškoćama, često i nerazumijevanju ljudi i pera kritike, usprkos; ustrajava i biva oazom zadovoljstva koje je u njoj pronašao, kutkom vlastitoga duhovnog i kreativnog prostora koji je mogao podijeliti s onim čitateljima kojima se njegov stih svidio, ali i s onima koji su prilazili s drugačijim viđenjima. U takvu oazu Marjanović je ulazio i iz nje izlazio na vjetrometinu svakodnevice kako je sam htio jer ga ni u zadnjem slogu bilo što, ili bilo tko nije obvezivao na pisanje. U rezultatu, on je tijekom godina i drugim faktima profesionalnog rada, o kojemu ne nalazimo zapisa u *bilješkama o autoru*, izgradio zbiljsku dvostrukost svoga puta.

Listajući materijal za potrebe pisanja ovog teksta, na zadnjoj korici zbirke pjesama „**Likovno proganjanje**“ s podnaslovom „**Slikarstvo Josipa Turkovića**“, otisnuta je pjesma „**Umjesto biografije**“. Ostaje činjenično da ni u jednoj knjizi nema cjelovite biografske bilješke o autoru; tek u knjizi „**Približavanje Pavlešu**“ nalazi se sistematizirana građa samo iz područja školovanja i spisateljskog djelovanja, pjesničkog i proznog; pjesniku očito do ostalog nije stalo jer kaže: „Zašto počinjati autobiografiju: rođen je... rođen sam... godine..., kada je to vidljivo danas (ako je službeno pravilo), koga god zanima e-mail ili web... Ono je prvo (kao atipičnost prošlosti koja ‘pada u vodu’ i ne može isplivati u rođenje i djetinjstvo, a mladost je kratka u krotkoj fantaziji koja se mjeri prazninom. Za djetinjstvo i mladost traži se ‘posebni smjer mana’: da čovjek čovjeka shvati, poštuje, identificira korijenski, kršćanski, moralno-etički, a danas, za 21. stoljeće, da se približi životinjama, poroku, potentima, potestatima (to jest mogućnik, velikaš), uživanjima s nastranima samovoljnih gena... Tipična prošlost je ‘sjajna osamljenost’, koja ne poseže za sklapanjem bilo kakvog izmišljenog saveza, nego bi uživali u tihoj i trajnoj ljudskoj sreći. Na to bi mladci 21. stoljeća rekli: ‘Ispadate smiješno, morate propasti!’“. Eto, to je suština čovjeka i pjesnika, spisatelja Žarka Marjanovića iz vlasti-

tog mu pera, gdje je ukratko dao ono što je bitnije od biografskih činjenica za razumijevanje njegova djela; dao je viđenje i sebe i društva/sistema, vremena u kojem je živio/živi; upravo takav: prkosan, buntovan... S takvim duhovnim i civilizacijskim habitusom kakav možemo iščitati u i između navedenih redova, postoji on u svome djelu razasut po stranicama, ustrajan i postojan, pa i s manama zanatske naravi, ali - osporavan i zbog jasnosti svojih nacionalnih i političkih stavova.

Navedena pjesma s poleđine zbirke, kojoj je time dat poseban status, kazuje nam dodatno:

„Ne znam tko sam i neću da znam/ Od svega mi je najjasnije da sam rođen/ i okovan u gluho// Dugačak je bio put dok me priroda skovala/ Rođeno poslije mene sve ću zavoljeti/ jer može ljubav iza toga zavladata/ (ONA je dana odmah poslije Zemlje)// Tražio sam zubalo zbog nespjesticke/ A danas od snova sam nadražen.// Ne znam tko sam i neću da znam/ Ako nisam čovjek – sram me je.../ Nenahranjeni ljubavniče, tko te može spasiti?// Sad su mi slobodne ruke/ U vedrinu neba zamahujem/ Pokušavam skinuti gluhi okov/ A zemljiva zemlja poskače preda mnom.// Znam da je praznina nenahranjiva/ Nisam lijep – neka to shvati zemlja/ Nisam gladan zbog ljepote trbuha...“. Može se tu odčitati još znakovitih činjenica, pa i to da je pjesniku pisanje bilo intimniji, srcu bliži dio vlastitog mu bića od onoga kojim je svakodnevno obavljao poslove na radnom mjestu zarađujući za život.

Pjesma „Umjesto biografije“ temeljita je, kao suza kojoj pjesnik nije dao na oči, ali jest stihu u kristalnu čistoću i dubinu kamo zaklanja svoj drhtavi integritet izložen vjetrometini; vrlo je znakovita u čitavom opusu i slojevita u smislu percepcije svijeta i vrednota koje mu dnevni život nudi, te doživljaja sebe u tom svijetu i vremenu, kao i upućenosti kojima pjesnik stremlji. Izričući na toj crti neke od bitnih vrednota, kojih ne nalazi dovoljno u ponudi života, tim više one će dobivati na značenju pa će ih pjesnik kasnije razvijati i dograđivati, jer su mu svojstvene. Hraneći svoju pjesničku i ljudsku nezasićenost vrednotama kao što su ljubav, dobrota, poštenje, pravdoljubivost, domoljublje... u potrazi za svojim identitetom, ispisao je, dakle, navedene stihove umjesto biografije – što se sve skupa i može spojiti u biografiji – *bilješki o autoru* - na zadnjoj korici, dakako, uz dodatak još nekih bitnih dijelova kao što su one da je rođen u Jasenici, koja čini svojevršno predgrađe Mostara, da je u njoj proveo djetinjstvo i završio osnovnu školu, realnu gimnaziju, i Školu za medicinske tehničare u Mostaru; životni put da ga je doveo u Koprivnicu (1960.), gdje i danas živi; da je diplomirao 1970. na Višoj poljoprivrednoj školi u Križevcima, Odsjek ekonomije, a potom nastavio studij na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu i Varaždinu; da je radio u nekadašnjem Kotaru i Općini Koprivnica, te trgovačkoj Radnoj organizaciji „Izvor“ u Koprivnici, gdje je između ostalog uređivao radnički list „Izvor“.

* * *

Pjesničko djelo Žarka Marjanovića pratio je epitet neobičnog i nerazumljivog pjesničkog govorenja i kao što je rekao Božidar Pavleš: „Na nama je da taj govor pažljivo osluhnemo, ili da se na nj jednostavno oglušimo“, a onda opet, drugom prilikom, osvrćući se naglašenim tonom na ovu poeziju tražio je više *razumljivosti*, ako je pjesniku stalo do čitateljske publike. U cjelini gledano, kritička riječ o Marjanovićevoj poeziji disonantna je, ostala je otvorenom, a on je pisao i dalje, i još uvijek piše.

Izvjersna je neophodnost uspostavljanja komunikacije na relaciji pisac – čitatelj, jer u tome leži *raisonne d'etre*, svakog pjesničkog djela. U tom komunikacijskom kanalu može doći do komunikacijske buke, jer s oba kraja stoje ljudi, svaki sa svojim obrazovanjem, talentom, izgrađenošću, životnom filozofijom i drugim čimbenicima.

Ima nešto u Marjanovićevu stihu i proznoj sintagmi što ga čini *neobičnim*, čemu je temelj izrekao Alija Kebo kada je zapisao da je Marjanović: „**u šutnji krša našao intimu, srodstvo s poezijom**“. To *neobično*, ali i *samosvojno pjesništvo* po mnogo čemu - osobito po strukturi percepcije svijeta i promišljanja života, često po hermetičkim opservacijama, prati konstanta izvjesne tvrdoće jezičnih sklopova. Pa opet, činjenica je da poezija raste na metaforičkom govoru svojstvenom srži bića autora i da ne trpi doslovnost običnog, svakodnevnog izričaja jednolinijske paradigme, značenja i poruke.

Bitnom karakteristikom Marjanovićeva pjesničkog postupka pokazuje se „sudar“ **neočekivanog u pojmovnom i neuobičajenog u semantičkom smislu, što je posljedica pjesničkog postupka gdje pjesnik skraćuje put svojim prečicama dok prenosi misao i osjećaj u riječ**. U tom sudaru razlomi se tematski i strukturni kontekst, što navede čitatelja da ponovo pročita isti stih, ili istu pjesmu, i da sam sebi postavi ono klasično pitanje: Što je to pjesnik htio reći? Odgovor je u razvijenom promišljanju i zaključivanju, u sukreativnom odnosu. I u tome nema ništa novo! Tako je to s pjesmama i pjesnicima! A valjan odgovor pronaći će u ovoj poeziji oni koji na sličnoj „valnoj frekvenciji“ postavljaju pitanja svome umu i srcu.

Ono što bi se moglo spočitati ovoj poeziji svodi se na razinu izvjesnih pojmovnih proturječnosti i formalnih manjkavosti iz područja lingvistike, a što se tiče značenjskih sklopova i sintagmi na primjeru ove poezije mogla bih se složiti s teoretičarom umjetnosti, poljskim filozofom Romanom Ingardenom (1893-1970.), koji fenomenološkom metodom gradi svojevrsnu ontologiju temeljenu na svim vrstama umjetnosti. Između ostalog, Ingarden navodi da „izgleda moguće da se u sjećanju pojavi kao središnje i pod punom svjetlošću nešto što je prilikom opažanja bilo percipirano samo periferno“, pa tim slijedom u književnom djelu značenje neke riječi može dobiti imaginarne konotacije, može odudarati, zbuniti i navesti na pogrešni zaključak.

Tako, kad se čitatelj – primatelj poruke nađe u kontekstu cjelovitog opusa Žarka Marjanovića, naći će se između stvarnog i imaginarnog, s okusom mučne stvarnosti krša i tvrdog kamena - i kada je suncem obasjan, te nesigurne i ne baš blage zemlje sa mnogim ograničavajućim okolnostima. Primatelj poruke - čitatelj, naći će se unutar poetske riječi koja nije zavodljiva; ta riječ inzistira na tvrdoći i neobičnosti i takva postaje dijelom pjesnikove poetike koja, tako gledano preokreće tijek prosudbe u korist autora; takva riječ – autor je sam, onakav kakvim ga nebo blagoslovalo, a odnjegovala čvrstina hercegovačkog kamena i mekoća podravske ravni. Rođenjem na kamenu, u krajoliku škrtom vegetacijom, a bogatom meditacijom koju nudi, na teme koje nisu blage i koje smišljaju mogućnosti opstanka, golog preživljavanja (u vremenu djetinjstva i formiranja pjesnikove ličnosti) - gotovo kao zadatost u čovjeku izrasta stoički odnos prema životu, kojemu kamen postaje metaforom i inspiracijom u pjesničkom djelu. U knjizi „Usputnice o Milanu Krmpotiću“, s kojim je prijateljevao pjesnički i slagao se ljudski u mnogočemu, zabilježio je Marjanović svoje iskustvo: „Gorka je sjeta osnovni ton života“.

Psihologija kamena cijepljena je u pero Žarka Marjanovića. Da pojasnim: Mada bosa noga nastoji zaobići sudar s kamenom na brdskoj putačini, a onda i skratiti put prečicama, teško da može ne otući prste na slijedećem kamenu. I tvrdo stegnuti riječ u grlu, izgovoriti nešto što se već iskusilo u sličnim situacijama - a što može zazvučati nerazumljivo, čak i nesuvislo - ili ispustiti psovku u grču, a zatim odmah zamoliti nebo za oprost i poći dalje, ma kakav da je put - putačina, jer boljega naprosto nema.

Ilustrativna je i citirana rečenica. Naime, ako je iskustvo pjesnika da je život *gorak*, što pokazuje upotrebom pridjeva *gorak* na prvom, udarnom mjestu u rečenici, onda je riječ *sjeta* nejak a u takvom kontekstu. Ali, da ne razvija misao, kako ipak u životu, i u njegovom životu postoji i vedrijih i ljepših tonova, ali da gorčina prevladava, pjesnik je skratio put svojom prečicom i ostavio čitatelju da sam sebi pojasni.

U kovitlacima asocijacija koje se u ovoj poeziji nižu bez čvršće međusobne veze u prvom sloju, pjesnik često polemizira sa grubom, čovjeku nedoličnom stvarnošću i traži mjesta utvrđenim tradicionalnim i univerzalnim vrijednostima.

Materijalno, egzistencijalno i spiritualno međusobno se propituju, postavljaju se u suodnos, traži se nemoguće za pronaći, ali kako je materijalno podložno metamorfozama koje ne obećavaju izlazak u žuđenu Zemlju Obećanu, a egzistencijalno - prepuno strastima i nesigurnostima izmiče svakom čvršćem osloncu - duhovno snaženje ono je na što ova poezija cilja i na čemu konstantno inzistira. I onda kada nam se kazuje nerazumljivom, i tim više – poanta i jest u čudnom, kafkijanskom suglasju Marjanovićeve poetike i čovjekove ontički zadate ograničenosti, koju nam tako lijepo ilustrira Kafkina parabola o glasniku koji je želio prenijeti svoju poruku primatelju - koji tu poruku silno iščekuje, ali, ne uspijeva ju isporučiti ograničen vremenskim i prostornim činjenicama. No, ovaj pjesnik je u tijeku pedeset godina djelovanja uspio zaokružiti svoju misao i poruku.

U najboljim svojim trenucima, poezija Žarka Marjanovića nosi mučnu višeslojnost životne zbilje opterećene egzistencijalnim porivima i općim gibanjima, metežom i nesigurnošću ljudi u svijetu gdje smrt i život nemaju većih razdaljina, jer niti je rođenje nužno radost, niti je smrt nužno bol. Tako je to i u poeziji ovog pjesnika. Treba doista *odrastiti sebe* da bi se postigao takav odnos! Bol - ili ona naprijed imenovana *gorčina*, od početka ima jako mjesto u ovoj poeziji. Utemeljena u podsvijesti, u predosjećanju i osjećanju zla, mraka, kataklizme, prati je glas molitve i želja za pročišćenjem i duhovnim snaženjem. Tako u 13. pjesmi zbirke „**Svevid**“ pjesnik daje duhovnu okrijepu čitatelju na putu unutarnjeg rasta: „**Za one koji dugo mole/ neka se rode istinite riječi/ iz dubine srca/ Neka se rodi vječnost/ kojoj idemo na groblje/ Za one koji dolaze sutra/ neka ih prate puni satovi/ s oltara Domovine/ Za one kojima misao ne prijete/ neka se život u beskraj plodi/ iz dubine duhovne vrijednosti/ /.../ Pšuci o zbirci „Svevid“ prilikom njena izlaska iz tiska, Ivana Dubravec je zapisala: „Duboko osjećanje kršćanske odgovornosti prožima najtankoćutnije stihove koje je dosad napisao ovaj autor. Ni u poeziji, kao ni u životu, nije tražio lakše putove /.../. Na tragu augustinovske razapetosti nad svijetom, Žarko Marjanović propituje esenciju i egzistenciju te spiritualno značenje čovjekovo u svijetu, ne štedeći pri tom ni svijet, ni čovjeka“. U **Objavi molitve** čitamo: „Evo Drvo Križa za one koji dugo mole iz dubine srca. Evo Drvo Križa s kojim idemo na Groblje“... a u **Tajni života**: „I evo Tajne života/ pred zadanim padom/ I evo zemlje/ što uzima sve**

moguće/ raspadanjem i rastom“. Slijedimo li dalje ... **Mir vama** - već izabrani put: Opravdani s vjerom u Miru smo s Bogom - zaokružena je misao Tome Akvinskog.

Takvim ozračjem ispunjene su pjesme najbolje Marjanovićeve zbirke „Svevid“, koja je uz „**Svečanost kamena**“ paradigmatička za čitavo njegovo pjesništvo, u kojemu perspektiva promatranja ostaje dosljedna od prve do najnovije zbirke.

Iz „Svečanosti kamena“ u uvodnom dijelu ovog teksta prenijeta je pjesma „**Epilog**“ kojom se pjesnik, kao i cijelom zbirkom, vraća zavičaju, kamenu. Ali što znači *vratiti se*, ako nikada „nisi ni otišao“? – jer je to nemoguće. „U ovoj je poemi, opet, jedna posebna šutnja hercegovačkog krša, jedna intimna sadržina kamena i hercegovačkog neba koje je sredstvo poezije“, dopunio je već ranije iznijetu misao Alija Kebo po izlasku ove zbirke, a Šime Vučetić potencirao smisao i njeno mjesto u opusu pisca: „Da, ova je poema jedan divan sklad osjećaja zemlje i ljudskog trajanja; znak je čovjeka koji je uspravan i kao da je na početku civilizacije disanja te ga još nije stala trovati suvremena zagađenost i snobovski modernitet. /.../ Ova je poema duboka, /.../ krasna u vidu i metafori moćna, osjećajem i vjerom u nešto, u sebe, u hercegovačkom kamenju koje, međutim, rečeno, simbolizira čvrstinu i postojanost čovjeka.“ Još nešto bitno za ovu poeziju potrebno je naznačiti. Politički sistem u kojemu smo živjeli u bivšoj Jugoslaviji do devedestih godina prošlog stoljeća, ostavio je čvrstih tragova u Marjanovićevo djelo, što implicirano u djelima do devedestih, (npr. u romanu „Nail“), što explicitno u novijim djelima („Usputnice o Milanu Krmpotiću“, „Približavanje Pavlešu“ i zbirci pjesama „Hrvatski grobograd(i)“).

U podlozi tog sistema pjesnik proživljava sudar dogme i slobode, pa i one o svjesnosti svoga nacionalnog identiteta i potrebi da ga kaže. Otuda egzistencijalni grč, paradoks i protest, zabrinutost, nad općim, nacionalnim i osobnim u njegovu djelu, u nemogućnostima ostvarenja slobode *od* (sustava) i slobode *za* (sebe), kako to filozofska misao kratko izriče. U romanu „Nail“ (1971.), prepunom grozomornih naturalističkih slika, sabijenih u sadržaj koji počiva na istinitom događaju – u romanu kojemu nedostaje romaneskno uobličene radnje, ali ne i krvi i tla, idejna potka je upravo u navedenom tragu. S vremenskim odmakom od nastanka romana do danas i sa saznanjem događaja koji su se desili raspadom bivše Jugoslavije, s naglaskom na BiH, kao da se devedesetih godina prošlog stoljeća probudio teški san koji je pisac „odsanjao“ u svojim knjigama i na izvjestan način predskazivao mogućnost koja nam se činila nemogućom. Ali!!!!...

Tako bi se moglo reći da je Marjanovićevo djelo, u njegovu bitnom sloju vrijeme već „odčitano“.

U knjizi „Približavanje Pavlešu“, (2006.), u *Zapisu o piscu* - kako se navodi - ostao je zapis o piscu Žarku Marjanoviću u „Večernjem listu“, Zagreb, (broj 7178, od 28.12. 1982.) s naslovom: „Za knjige i nagrade“, u rubrici „Književnici podravskog kruga“ iz pera Antuna Šimunića gdje, kako se kaže, stoji i slijedeće: „Nagrađivan je za književni rad – i to - za pripovijetku ‘Vjetar je govorio o vremenu’, žiri ‘Mlade Hercegovine’, Mostar, (1964.), za kritički prikaz romana Mirka Božića ‘Svilene papuče’, nagrada ‘Nova knjiga’, Novi Sad, (1959.) i za pripovijetku ‘Otmjena dosada’, nagrada ‘Traženja’, časopisa za književnost, kulturu i društvena pitanja, Požega (1973.). Član je Udruženja Društva književnika – Književne komune Mostar

za BiH, i Kluba pisaca 'Abrašević', Mostar.“

Dalje se navodi da je zapisivač A. Š. umro 1993. od teške bolesti, a *Zapis o piscu* završava još jednom konstatacijom o Marjanoviću: „Član je Društva hrvatskih književnika HB“.

I na kraju: u spisateljski rad podravskog Hercegovca/ hercegovačkog Podravca ušla sam/smo na početku ovog teksta poezijom – po rođenju zavičajnog mu kolorita, a izlazim/ izlazimo poezijom odsjaja zemlje i - življenjem stečenog zavičaja. Oba zavičaja ukorijenio je u sebi i svome djelu. U pjesmi „**Lijepa zemlja**“ čitam: „Kamo možeš otići?/ Ne dopuštaju ti ovi krajevi/ Kraj tebe su u nezgodi/ a inače uvijek su ti blizu.// Moguće je to Zemlja/ Lijepa zemlja/ Zemlja u jesen/ Zemlja pod snijegom/ Zemlja u jutro/ Zemlja s tri stabla/ Zemlja – groblje.// Tu bi trebao biti zaborav// kako bi se odvojio od SVEGA/ i pošao širinom – tko zna kojom -/ ispružen 'pod kostanjom'.“

Božica JELUŠIĆ

Društvo hrvatskih književnika, Zagreb

MRLJA SJENE U OKU KOJE PLAČE

1. Ubrano na vjetru, pisano po vodi

“Veliki umjetnik, gospodo, utvrđuje vječitu sličnost čovjeka sa samim sobom”, čitam u nekoj tuđoj, mudroj knjizi. Razmišljam o fenomenu poistovjećivanja: koliko smo tuđih stihoa, misli i stavova posvojili tijekom višedesetljetne čitalačke prakse? Što ulazi u naš um i srce odjednom, bez zadržke, bez grimase, u obliku u kome je duhotvoreno-rukotvoreno? Čini mi se da su to one lagane riječi, nešto *ubrano na vjetru, pisano po vodi*, što nestaje u hipu, ako nije pretočeno u poeziju ili glazbu i žustro odaslano prema primatelju. U tome je ZVONIMIR GOLOB bio naprosto nedohvatljiv, nenadmašan: znao je uhvatiti takve riječi, kao Nabokov svoje leptire, lijepo ih sistematizirati, kolekcionirati, učiniti privlačnima za duh i za sluh. U nasumičnom zbroju evo nekih od tih riječi: **san, srce, glas, tijelo, pijesak, vjetar, ruka, riječ, kiša, pepeo, sjena, suza, ptica, nebo, ruža, more, pjesma, poljubac, lice, krv, šuma, voda, kamen, snijeg, plač, sol, postelja, oči, oluja, ljubav, zid, oblak, zrak, zvono, lišće, stol, soba, rana, Mjesec, život, smrt.**

Budući da poezija generalno djeluje na razini metafore i alegorije, pročitajmo to (uvjetno) iz dubinskog sloja: *Želim osobnu pustovinu*, izvan kontrole razuma, spontanu režiju, promjenljive identitete, disperziju bića, vizije, snagu unutrašnjih sila; *želim prepoznavanje i odjek*, odmor, san, reintegraciju, povratak iskonu, elementima, izvoru; *ušžitak i pokoru*, bol, pokajanje, *plodnost duba*, dodir s nebeskim silama, *uranjanje u svijet* kroz središte strasti, izazov bezdna,